ASOS JOURNAL

The Journal of Academic Social Science

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 9, Sayı: 120, Eylül 2021, s. 103-112

ISSN: 2148-2489 Doi Number: <http://dx.doi.org/10.29228/ASOS.52169>

Yayın Geliş Tarihi / Article Arrival Date
27.07.2021

Yayınlanma Tarihi / The Publication Date
29.09.2021

Dr. Öğr. Üyesi Sevil PAMUK CEBECİ

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Esasları AD.
sevil.pamukcebeci@ogu.edu.tr
Orcid: 00000000237885784

Dr. Orhan Koray ARBERK

Eskişehir 112 İl Ambulans Servisi Başhekimliği

SAĞLIK ÇALIŞANLARININ HASTANE AFET VE ACİL DURUM PLANI BİLGİ DÜZEYİ

Öz

Amaç: Araştırma, kriz yönetimi ve afetlerle mücadelede hazırlık, müdahale ve rehabilitasyon aşamalarında görev alacak olan sağlık çalışanlarının hastane afet ve acil durum planı bilgi düzeyinin niteliksel olarak değerlendirilmesi amacı ile gerçekleştirilmiştir.

Yöntem: Tanımlayıcı nitelikte yapılan araştırmanın evrenini Eskişehir ilinde sağlık hizmeti sunan 12 adet kamu/özel sağlık kurumunda (7 kamu+5 özel) görev yapan sağlık profesyonelleri ve personeller, örnekleme ise bunların arasından çalışmaya katılmayı gönüllü olarak kabul eden 2672 katılımcı oluşturdu.

Bulgular: Katılımcıların afet ve acil durum eğitimine katılma durumlarına bakıldığında, %72,75'inin görev yaptığı hastanede afet ve acil durumlarla ilgili hizmet içi eğitime katıldığı, eğitime katılanların sırasıyla en çok, yangın (%61,56), deprem (%25,00) ve temel afet bilinci eğitimlerine (%19,12) katıldığı, Hastane Afet ve Acil Durum Planı (HAP) eğitimi alanların %13,10 olduğu görülmüştür. Eğitime katılanların %87,40'ı katıldıkları eğitimi “çok faydalı-faydalı” olarak değerlendirmiştir. Katılımcıların çalıştıkları hastaneye ait HAP ile ilgili bilgi düzeyi sorgulandığında, %62'si hastanenin HAP planı olmadığını ifade etmiştir.

Sonuç: Sağlık çalışanları arasında Hastane Afet ve Acil Durum Planı bilgi düzeyi düşük düzeyde bulgulanmıştır. HAP ile ilgili eğitimler düzenlenirken eğitimlerin soyut düzeyde kalmasının önüne geçilmelidir. Afet ve Acil Durum ile ilgili yapılacak eğitimleri yangın eğitimi kısırdöngüsünden çıkaracak tedbirlerin alınması, eğitim programlarının bu doğrultuda yeniden gözden geçirilmesi, eğitmenlerin de bu konudaki farkındalığının artırılması gerekmektedir.

Anahtar kelimeler: Hastane afet planı, HAP, bilgi düzeyi, sağlık çalışanları

HEALTHCARE PROFESSIONALS HOSPITAL DISASTER AND EMERGENCY SITUATION PLAN KNOWLEDGE LEVEL

Abstract

Aim: The research was carried out with the aim of qualitatively evaluating the hospital disaster and emergency plan knowledge level of health workers who will take part in the preparation, response and rehabilitation stages in crisis management and disaster relief.

Method: The population of the descriptive study consisted of health professionals and personnel working in 12 public/private health institutions (7 public + 5 private) providing health services in Eskişehir, and the sample consisted of 2672 participants who voluntarily agreed to participate in the study.

Results: Considering the participants' participation in disaster and emergency training, 72.75% of them attended in-service training about disasters and emergencies in the hospital where they worked, and the highest number of participants were fire (61.56%), earthquake (25%, 00) and basic disaster awareness training (19.12%), and 13.10% of those who received HAP training. 87.40% of the participants evaluated the training they attended as “very useful-useful”. When the knowledge level of the participants about the Hospital Disaster and Emergency Plan (HAP) of the hospital they work was questioned, 62% of them stated that the hospital did not have a HAP plan.

Conclusion: Hospital Disaster and Emergency Plan knowledge level was found to be low among healthcare professionals. While organizing HAP-related trainings, it should be prevented that trainings remain at an abstract level. It is necessary to take measures to remove the trainings on Disaster and Emergency from the vicious circle of fire education, to review the training programs accordingly, and to increase the awareness of the trainers on this issue.

Keywords: Hospital disaster plan, HAP, knowledge level, healthcare professionals

GİRİŞ

Afet, bazen bir bölgede sadece acil durum meydana getirirken bazen de bütün bir toplumu etkileyebilecek seviyelere ulaşabilmektedir. Türkiye Cumhuriyeti Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı'nın (AFAD) afet tanımı; “Toplumsal tamamı veya belli kesimleri için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar doğuran, normal hayatı ve insan faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan, etkilenen toplumun baş etme kapasitesinin yeterli olmadığı doğa, teknoloji veya insan kaynaklı afetlerdir” şeklindedir.

loji ve insan kaynaklı olaylar” şeklindedir(Afet & Başkanlığı, 2014). Acil Durum ise; toplumun tamamının veya belli kesimlerinin normal hayat ve faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan ve acil müdahaleyi gerektiren olayları ve bu olayların oluşturduğu kriz halini ifade eder. Acil durum; olağanüstü tedbirlerin alınmasına ve faaliyetlerin yürütülmesine gerek duyulan geçici bir durum olup afetlerde bu kapsamda değerlendirilir(Afet & Başkanlığı, 2014). Afet ve acil durumlar başta sağlık hizmetleri olmak üzere toplumun tüm alanlarını etkilemektedir. Bu olaylardan etkilenen topluluklar genelde yerel imkân ve kaynaklarını kullanarak olaylarla baş etmekte zorlanırlar. Afet ve/veya Acil Durumun şiddetine oranla bölgesel, yerel ya da ulusal destek alınabilir.

AFAD’ın, Türkiye’de 1900-2018 yılları arasında meydana gelen doğal afetlere ilişkin raporunda; 6,0 büyüklüğünde 210 deprem sonucunda 86 bin 802 kişinin yaşamını yitirdiği, 597 bin 865 konutun ağır hasar gördüğü, 6.334 sel su baskını, 23.041 heyelan-kaya düşmesi, 1.539 çığ olayının meydana geldiği yayınlanmıştır(Afet & Başkanlığı, 2018). Kızıllaç Kızılay Federasyonun [The International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies (IFRC)] 2018 yılı dünya afet raporuna göre de; 3 bin 119’u Akdeniz’de olmak üzere dünya genelinde 6 bin 18 göçmenin göç esnasında yaşamını yitirdiği, son 10 yılda hava koşulları nedeniyle 3 bin 751 felaket meydana gelirken, bunların yüzde 40’ına sel, yüzde 27’sine fırtınanın neden olduğu ve dünya genelinde yaklaşık 198 ülke ve bölgeden elde edilen veriler doğrultusunda, 2 milyar insanın doğal afetlerden etkilendiği bildirilmiştir(IFRC, 2018).

Afetlerin önlenmesi ve zararlarının azaltılması amacıyla, afet öncesi, sırası ve sonrasında alınması gereken önlemler ve yapılması gereken çalışmaların planlanması, yönlendirilmesi, koordine edilmesi, desteklenmesi ve etkin olarak uygulanabilmesi için toplumun tüm kurum ve kuruluşlarıyla, imkân ve kaynaklarının belirlenen stratejik hedefler ve öncelikler doğrultusunda kullanılmasını gerektiren çok yönlü çok disiplinli ve çok aktörlü bir yönetim süreci geliştirilmiştir. Ülke genelindeki tüm hastanelerin, afetlere ilişkin önlem almaları, yurtiçinde meydana gelen afet ve acil durumlarda sunulacak sağlık hizmetleri konusunda gerekli hazırlıkları önceden yapmaları ve ilk 72 saat boyunca hastane dışından hiçbir yardım almaksızın kendi kendine yeterli olmalarını sağlayacak olan Hastane Afet ve Acil Durum Planı (HAP), Bakanlığımız Acil Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğüne yayımlanmış 20.03.2015 tarih ve 29301 sayılı "Hastane Afet ve Acil Durum Planları (HAP) Uygulama Yönetmeliği" ile güncellenmiştir(HAP Yönetmeliği, 2015). İllerde kamu/özel sağlık kurum/kuruluşları tarafından hazırlanarak yıllık güncellemeleri yapılan HAP Planları, İl Sağlık Müdürlükleri Acil ve Afetlerde Sağlık Hizmetleri Şubelerince değerlendirilmekte ve İl Sağlık Afet ve Acil Durum Planı (İL SAP) ekinde Bakanlığa sunulmaktadır. HAP Planları içeriğinde yer alan, sağlık kurum/kuruluşlarının insan kaynağı, malzeme, ekipman kapasite durumları sayısal veriler bazında sunulmakta ve değerlendirilmektedir(İL-SAP Yönergesi, 2015). Ancak, kriz yönetimi ve afetlerle mücadelede Hazırlık- Müdahale- Rehabilitasyon aşamalarında görev alacak olan insan kaynağının, HAP konusundaki bilgi düzeyinin niteliksel olarak değerlendirilmesine dair veriler bulunmamaktadır. Bu kapsamda araştırmada; Eskişehir ilinde sağlık çalışanlarının hastane afet ve acil durum planı bilgi düzeyinin niteliksel olarak değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Tanımlayıcı nitelikte yapılan araştırmanın evrenini Eskişehir İlinde sağlık hizmeti sunan 12 adet kamu/özel sağlık kurumunda (7 kamu+5 özel) görev yapan sağlık profesyonelleri ve

personeller, örnekleme ise bunların arasından çalışmaya katılmayı gönüllü olarak kabul eden 2672 katılımcı oluşturdu. Araştırmanın etik kurul izni Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Etik Kurulu'ndan alındı. Veriler literatürden yararlanılarak araştırmacılar tarafından oluşturulan anket formu aracılığı ile toplandı. Ankette 21 soruyla, sağlık çalışanlarının; bireysel özellikleri, afetlerle ilgili geçmiş deneyimi, afet ve acil durum eğitimi, Hastane Afet ve Acil Durum Planı ile ilgili bilgi düzeyi değerlendirildi. Elde edilen veriler SPSS 20.0 programı kullanılarak analiz edildi.

BULGULAR VE YORUM

Araştırmaya 7 kamu ve 5 özel hastane çalışanı katılmıştır. Toplam katılımcı sayısı 2672'dir ve bunların %21'i yataklı servislerde görev yapmaktadır (Tablo 1).

Tablo 1. Görev Yapılan Hastane ve Birim Bilgisi

Görev Yapılan Hastane	Sayı (n)	Yüzde (%)
Yunus Emre Devlet Hastanesi	563	21,07
Eskişehir Devlet Hastanesi	394	14,75
Ağız ve Diş Sağlığı Hastanesi	166	6,21
ESOGÜ Tıp Fakültesi Hastanesi	451	16,88
Çifteler Devlet Hastanesi	31	1,16
Sivrihisar Devlet Hastanesi	51	1,91
Alpu İlçe Hastanesi	33	1,24
Özel Acıbadem Hastanesi	227	8,50
Özel Sakarya Hastanesi	262	9,81
Özel TSG Anadolu Hastanesi	171	6,40
Özel Ümit Hastanesi	204	7,62
Özel Ümit Vişnelik Hastanesi	119	4,45
Çalışılan Birimler	Sayı (n)	Yüzde (%)
Poliklinik	412	15,42
Yataklı Servis	569	21,29
Acil Servis	153	5,73
Özellikli Birimler	581	21,74
Tetkik Birimleri	280	10,48
Destek ve Yardımcı Birimler	584	21,86
Diğer	93	3,48
Toplam	2672	100,0

Katılımcıların bireysel özelliklerine bakıldığında; yaş ortalaması 35,29, meslekte çalışma süresi 10,31 yıl, halen görev yapılan kurumda çalışma süresi 5,58 yıl, %73'ü kadın, %32,6'sı lise mezunu, araştırmaya dahil edilen sağlık profesyonelleri arasında en ağırlıklı meslek grubu %30 ile hemşireler olarak bulunmuştur (Tablo 2).

Tablo 2. Katılımcıların Bireysel Özellikleri

	Ortalama (Ort)	Standart Sapma (SS)
Yaş	35,29	9,198
Meslekteki çalışma süresi	10,31	8,731
Görev yapılan kurumdaki çalışma süresi	5,58	6,235
Cinsiyet	Sayı (n)	Yüzde (%)
Erkek	712	26,65
Kadın	1960	73,35
Öğrenim Durumu	Sayı (n)	Yüzde (%)
İlkokul	153	5,73
Ortaokul	112	4,19
Lise	862	32,26
Önlisans	660	24,70
Lisans	701	26,24
Yüksek Lisans/Uzmanlık	184	6,89
Meslek	Sayı (n)	Yüzde (%)
Doktor	132	4,94
Hemşire	813	30,43
Ebe	127	4,75
Sağlık Memuru	197	7,37
Diğer sağlık lisansiyerleri	252	9,43
İdareci	43	1,61
Diğer (Sağlık dışı personel)	1108	41,47
Toplam	2672	100,0

Katılımcıların afetlerle ilgili geçmiş deneyimlerine bakıldığında, %83'ünün meslek yaşamalarında görev yaptığı hastanelerde herhangi bir afet ve acil durum olayı yaşamadıkları, %17'sinin sırasıyla en çok deprem, yangın, su baskını yaşadıkları belirlenmiştir. Katılımcıların %95'inin meslek yaşamında, hastane tahliyesi gerektiren herhangi bir afet ve acil durum olayı yaşamadığı, yalnızca %5'inin böyle bir olay yaşadığı görülmüştür (Tablo 3).

Tablo 3. Hastane Personelinin Afetlerle İlgili Geçmiş Deneyimleri

	n	%
Meslek yaşamında, görev yapılan hastanelerde herhangi bir afet ve acil durum olayı yaşama durumu		
Evet	446	17,0
Hayır	2226	83,0
Yaşanan afet ve acil durum olayının türü		
Deprem	320	62,0
Yangın	108	20,0
Su Baskını	54	10,0
Terör	13	2,51
KBRN	4	0,77
Diğer	17	3,29
Meslek yaşamınızda, hastane tahliyesi gerektiren herhangi bir afet ve acil durum olayı yaşama durumu		
Evet	138	5,0
Hayır	2534	95,0
Toplam	2672	100,0

Katılımcıların afet ve acil durum eğitime katılma durumlarına bakıldığında, %72,75'inin görev yaptığı hastanede afet ve acil durumlarla ilgili hizmet içi eğitime katıldığı, eğitime katılanların sırasıyla en çok, yangın (%61,56), deprem (%25,00) ve temel afet bilinci eğitimlerine (%19,12) katıldığı, HAP eğitimi alanların %13,10 olduğu görülmüştür. Eğitime

katılanların %87,40'ı katıldıkları eğitimi “ çok faydalı- faydalı” olarak değerlendirmiştir. Katılımcılardan 1311 kişi son 1 yıl içinde hastanelerinde haberli ya da habersiz tatbikat yapıldığını belirtmiş, yapılan tatbikatın içeriğini ise en çok “yangın” (%95,0) olarak ifade etmişlerdir. Tatbikat konusunu “HAP” olarak ifade edenler %14,5 düzeyinde bulgulanmıştır(Tablo 4).

Tablo 4. Hastane Personelinin Afet ve Acil Durum Eğitimi

	n	%
Halen görev yaptığınız hastanede, afet ve acil durumlarla ilgili hizmet içi eğitim alma durumu		
Evet	1944	72,75
Hayır	728	27,25
Halen görev yaptığınız hastanede, afet ve acil durumlarla ilgili aşağıdaki hizmet içi eğitim konularından herhangi birine katılma durumu		
Yangın	1644	61,56
Deprem	668	25,00
Temel afet bilinci	510	19,12
HAP	350	13,10
KBRN	114	4,27
YOTA	64	2,40
Afet ve acil durumlarla ilgili katıldığınız eğitimin size katkısı		
Çok Faydalı-Faydalı	2335	87,40
Kararsızım	258	9,67
Faydasız-Hiç faydası yok	78	2,93
Hastanenizde haberli ya da habersiz herhangi bir tatbikat yapılma durumu		
Evet, son bir yıl içinde yapıldı	1311	49,0
Evet bir yıldan uzun süre önce yapıldı	190	0,70
Hayır, yapılmadı	527	19,70
Bilmiyorum	644	24,10
Hastanenizde tatbikat yapıldı ise tatbikatın içeriği		
Yangın	1255	46,96
Deprem	292	10,92
HAP	191	7,14
KBRN	58	2,17
YOTA	30	1,12
Tahliye	289	10,81
Toplam	2672	100,0

Şekil 1. Alınan Hizmet İçi Eğitim Bilgisi

Katılımcıların çalıştıkları hastaneye ait Hastane Afet ve Acil Durum Planı (HAP) ile ilgili bilgi düzeyi sorgulandığında; %62'si hastanenin HAP planı olmadığını, 2045 kişi HAP'la ilgili bir görevi olmadığını, HAP ile ilgili bilgi sahibi olduğunu söyleyen katılımcıların da bilgi kaynağı olarak en çok %55 ile "hizmet içi eğitimi" gösterdikleri bulgulanmıştır. Katılımcıların %61,27'sinin HAP Başkanı kimdir? sorusuna doğru yanıt verdiği, %41,48'inin hastanenin afet ve acil durumlara yönelik hazırlıklarının tam ve eksiksiz gördüğü, %39,62'sinin herhangi bir deprem anında hastalar ve diğer kişilere yönelik alınacak tedbirlerle ilgili kendini yeterli hissettiği ve %40,92'sinin hastanenin tahliyesi söz konusu olduğunda, tahliye önceliklerini bildiğini ve verilecek görevleri yerine getirecek bilgi ve donanıma sahip olduğunu ifade ettiği bulgularımız arasındadır (Tablo 5).

Tablo 5. Hastane Afet ve Acil Durum Planı (HAP) İle İlgili Bilgi Düzeyi

	n	%
Hastanenize ait Afet ve Acil Durum Planı (HAP) ile ilgili bilginiz var mı?		
Evet	1016	38,0
Hayır	1656	62,0
Hastanenizin Afet ve Acil Durum Planında (HAP) tanımlanmış göreviniz var mı?		
Evet	159	5,95
Hayır	2045	76,53
Bilmiyorum	468	17,51
Hastanenizin Afet ve Acil Durum Planı (HAP) ile ilgili bilgi kaynağı		
Tatbikat	121	9,0
Hizmet içi eğitim	738	55,0
Tebliğat	329	25,0
Mesai arkadaşım	147	11,0
Hastane Afet ve Acil Durum Planı (HAP) Başkanı kimdir?		
Hastane yöneticisi, başhekim, mesul müdür	1266	61,27
Sivil savunma amiri	582	28,17
Hastane güvenlik amiri	189	9,14
Servis sorumlu hekimi	29	1,40
Görev yaptığım hastanenin afet ve acil durumlara yönelik hazırlıkları tam ve eksiksizdir.		
Katılıyorum	1050	41,48
Kararsızım	1010	39,89
Katılmıyorum	472	18,65
Herhangi bir afet anında hastalar ve diğer kişilere yönelik alınacak tedbirlerle ilgili kendimi yeterli hissediyorum.		
Katılıyorum	1003	39,62
Kararsızım	914	36,10
Katılmıyorum	615	24,29
Hastanenin tahliyesi söz konusu olduğunda, tahliye önceliklerini biliyorum ve verilecek görevleri yerine getirecek bilgi ve donanıma sahibim.		
Katılıyorum	1036	40,92
Kararsızım	855	33,77
Katılmıyorum	641	25,33
Toplam	2672	100

TARTIŞMA

Afet ve acil durumlarında sağlık personelinin sağlık hizmeti sunulması beklenir. İlle-
rin Afet ve acil durum planlarının bir parçası olan Hastane Afet Planları (HAP) da bu amaç doğ-
rultusunda güncellenir. Hastane Afet ve Acil Durum Planları (HAP) afetlere yönelik hazırlık,
önleme, müdahale, iyileştirme ve tatbikat aşamaları olan planlardır. Afetlerde insanların paniğe
kapılmadan doğru hareket etme ihtimalinin, afet öncesi güvenli davranış şekli ile ilgili tatbikat-

lar yapıldığında iki kat arttığı bilimsel olarak bildirilmektedir(Kadioğlu, 2011). Yapılacak eğitim ve tatbikatların afet öncesinde hastane personelinin gelişecek duruma, hatta beklenmedik hallerde yapılacaklar adına aşinalık geliştireceği düşünülmektedir(Yurdakul, Piroğlu, & Nilgün, 2013). Önceden belirlenen plan çerçevesinde yapılacak uygulamanın, afetin oluşturmuş olduğu panik ortamındaki uygulamalardan daha etkili olacağı kesindir. Çalışma bulgularımızda katılımcıların %72,75'i çalışılan kurumlarda afet ve acil durum eğitimi aldıklarını, %87,40'ı eğitimi çok faydalı-faydalı bulduklarını belirtmiştir; ancak eğitim alanların sadece %13,10'u HAP eğitimi almıştır. Bu durum hastane afet planı tanınırlığının düşük düzeyde olduğunu göstermektedir(Tablo 4). Elazeem ve diğerleri (2011) Mısır'da bir üniversite hastanesinde 56 doktor, 22 başhemşire, 73 hemşire, 70 sağlık teknikeri, 99 idari çalışan, 80 temizlik personeli olmak üzere toplamda 400 sağlık personeli ile yaptıkları çalışmada, çalışanların hastane içi afetleri ile ilgili farkındalıklarının düşük olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Aynı zamanda afet ve acil durum ile ilgili tatbikatların ve afet ve acil durum planları ile ilgili eğitimlerin ise istenilen düzeyde olmadığı belirtilmiştir (Abd elazeem, Adam, & Mohamed, 2011).

Çalışma bulgularımızda hastanede son bir yıl içerisinde herhangi bir afet tatbikatı yapıldığını belirten katılımcı sayısı 1311 iken, HAP tatbikatına katılanların oranı %7,14, yangın tatbikatına katılma oranı ise %61,56 ile en yüksek orandır(Tablo 4). Afet tatbikatı denildiğinde akla gelen ilk tatbikat yangın olmuştur. Gülhan ve Ersoy'un (2017) çalışmalarında da en çok yangın eğitimi ve yangın tatbikatlarına katılım sağlandığı bildirilmiştir(Gülhan & Ersoy, 2017). Çalışmamızda ildeki hastanelerde HAP eğitimi ve tatbikatlarının artırılması gerekliliği bulunmuştur ve literatür ile paralellik göstermektedir. Türk Tabipler Birliği'nin (2009) Türkiye'de yataklı tedavi kurumlarında çalışan uzman ve pratisyen hekimler ile yaptığı çalışmada, araştırmaya katılan hekimlerin (n=449) %36,5'i HAP'dan haberdar olduğunu, %16,3'ü HAP eğitimi aldığını, %13,1'i HAP tatbikatından haberdar olduğunu, %10,5'i çalıştıkları hastanede kitlesel yaralanma vakaları için hazırlık planı yapıldığını, %9,6'sının çalıştıkları hastanenin olağandışı bir duruma hazır olduğunu ifade etmiştir (Türk Tabipler Birliği, 2009).

Çalışmamızda katılımcıların %62'si hastanede bir HAP olmadığını, sadece %5,95'i HAP'da görevinin olduğunu ifade etmiştir(Tablo 5). İytemür ve Yeşil'in (2020) çalışmalarında ise katılımcıların %48,8'i HAP'daki görevini bildiğini ifade etmiştir(İytemür & Yeşil, 2020). Çakmak ve arkadaşlarının (2010) yaptığı bir çalışmada yine araştırmaya katılan hastane personelinin %51,2'si HAP'daki görevini bildiği ifade edilmiştir(Çakmak, Er, Öz, & Aker, 2010). 1266 katılımcı "HAP başkanı kimdir?" sorusuna doğru yanıt vermiş, %41,48'i hastanenin afet ve acil durumlara yönelik hazırlıklarını tam ve eksiksiz bulmuştur(Tablo 5). Literatürde HAP başkanını doğru bilmeyen çalışma bulgularına da rastlanmıştır(Gülhan & Ersoy, 2017). Çalışmada katılımcıların %39,62'si herhangi bir afet anında hastalar ve diğer kişilere yönelik alınacak tedbirlerle ilgili kendimi yeterli hissediyorum derken, hastanenin tahliyesi söz konusu olduğunda, tahliye önceliklerini bilen ve verilecek görevleri yerine getirecek bilgi ve donanıma sahip olan katılımcı oranı %40,92'dir(Tablo 5). Bu durum HAP eğitimi ve HAP tatbikatının istenilen düzeyde olmadığını, katılımcıların acil ve afet planı dendiğinde en çok yangın eğitimi ve tatbikatını anımsadıklarını, HAP konusunda farkındalık oluşturacak eğitim ve tatbikatların sayısının artması gerekliliğini düşündürmektedir. Türkiye'de daha çok yangın tatbikatı düzeyinde kalan Hastane Afet ve Acil Durum Planı uygulamaları, Bill&Melinda Gates Vakfı tarafından fonlanan ve 2019'da yayınlanan 195 ülkenin yeterliliklerini ölçtüğü Global Health Security Index raporunda; Türkiye ile ilgili kriz iletişimi ve afet planlarına ilişkin bölümde yetersizlikler

açık bir şekilde belirtilmiştir (Global Health Security Index, 2019). Literatürü incelediğimizde yapılan ilave eğitimlerin, HAP bilgi düzeyini arttırdığı bildirilmektedir. Çelikli ve Karababa'nın (2012) yapmış oldukları çalışmada, hastane afet yönetimi ekibinin olağandışı durumlara hazırlıklı olma konusundaki bilgi düzeylerinin ilave eğitim sonrası daha da arttığı belirtilmiştir (Çelikli & Karababa, 2012). Bartley ve arkadaşlarının (2007) yapmış olduğu çalışmada da videolu anlatım ile yapmış oldukları ilave HAP eğitimlerinin kişiler üzerinde pozitif bir etkisi olduğu bildirilmektedir (Bartley, Fisher, & Stella, 2007).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Hastane Afet ve Acil Durum Planlarıyla (HAP) ilgili eğitimler düzenlenirken eğitimlerin soyut düzeyde kalmasının önüne geçilmelidir. Hastane çalışanlarının HAP eğitimini yangın eğitimi olarak anımsaması önlenmeli, bireylerin HAP farkındalığı artırılmalıdır. Bu yanlış algının sebebinin geçmişten bu yana hastanelerimizde afet ya da acil durum eğitimi denildiğinde en sık verilen, teorinin yanında pratik uygulama ve görsellikle de desteklenebilen yangın söndürme eğitimlerinin bir sonucu olduğunu düşünmekteyiz. Afet ve Acil Durum ile ilgili yapılacak eğitimleri yangın eğitimi kısırdöngüsünden çıkaracak tedbirlerin alınması gerekmektedir. Sağlık profesyonellerinin lisans eğitim programlarının ve hizmet içi eğitimlerin bu doğrultuda yeniden gözden geçirilmesi, eğitmenlerin de bu konudaki farkındalığının artırılması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Abd elazeem, H., Adam, S., & Mohamed, G. (2011). Awareness of hospital internal disaster management plan among health team members in a university hospital. *Life Science Journal-Acta Zhengzhou University Overseas Edition*, 8(2), 42-52.
- Afet, B., & Başkanlığı, A. D. Y. (2014). *Açıklamalı Afet Terimleri Sözlüğü*. In: Ankara.
- Afet, B., & Başkanlığı, A. D. Y. (2018). *Türkiye'de Doğa Kaynaklı Afet Olayları Raporu* In: Ankara.
- Bartley, B., Fisher, J., & Stella, J. (2007). Video of a disaster drill is effective in educating registrars on the hospital disaster plan. *Emergency Medicine Australasia*, 19(1), 39-44.
- Çakmak, H., Er, R. A., Öz, Y. C., & Aker, A. T. (2010). Kocaeli ili 112 acil yardım birimlerinde çalışan personelin marmara depreminden etkilenme ve olası afetlere hazırlık durumlarının saptanması. *Journal of Academic Emergency Medicine/Akademik Acil Tıp Olgu Sunumlari Dergisi*, 9(2).
- Çelikli, S., & Karababa, A. (2012). Hastane afet yönetimi ekibine verilen eğitimin değerlendirilmesi; ege üniversitesi tıp fakültesi hastanesi Örneği. *Harran Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 9(1), 20-27.
- Global Health Security Index. (2019). <https://www.ghsindex.org/country/turkey/>, (Erişim Tarihi: 30.04.2020).
- Gülhan, Ş., & Ersoy, G. (2017). Hastane afet ekibinin afete hazırlık konusundaki bilgi düzeylerinin değerlendirilmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6(4), 122-130.

- İytemür, A., & Yeşil, S. T. (2020). Bir üniversite hastanesinde çalışan hemşirelerin hastane afet ve acil durum planları ile ilgili görüşlerinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 7(2), 138-148.
- Türk Tabipler Birliği. (2009). Hekimlerin çalıştıkları yataklı tedavi kurumlarının olağandışı durumlara yönelik hazırlıklılığını değerlendirmeleri araştırması. *Ankara: Türk Tabipleri Birliği Yayınları*.
- Yurdakul, A., Piroğlu, F., & Nilgün, O. (2013). Kocaeli derince eğitim ve araştırma hastanesi mevcut afet planı çerçevesinde, çalışanların afete hazırlılığının değerlendirilmesi. *Mehmet Akif Ersoy University Journal of Health Sciences Institute*, 1(2), 75-85.
- IFRC (International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies).(2018). *World Disaster Report*, Viyana, 2018
- HAP Yönetmeliği <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/03/20150320-13.htm> (Erişim tarihi: 18.10.2015)
- İL-SAP Yönergesi <http://www.acilafet.gov.tr/wpcontent/uploads/2015/09/İL-SağlıkAfet-ve-Acil-Durum-PlanlamasıUygulama-Yönergesi-İL-SAP.pdf> (Erişim tarihi: 18.10.2015)
- TAMP–AFAD.https://www.afad.gov.tr/UserFiles/File/Planlar/Afet_Mud_Pl_ResmiG%2020122013.pdf (Erişim tarihi: 18.10.2015)